

Mat/ätsvårigheter

Kortfattad introduktion
Logoped Eva Lundälv
2014

Ätsvårigheter

- Förekommer hos personer med olika typer av funktionsnedsättningar
- Failure to thrive
- Stort behov av kaloriintag, t ex vid CP
- Motoriska svårigheter vid tuggande/sväljning
- För fördjupning i bakgrund, v g se andra presentationer av dr Ann-Christin Ölund

Logopediska aspekter

- Svårt att suga
- Svårt med koordination suga – svälja – andas
- Svårt att övergå från flytande till fastare föda
- Oralmotoriska problem
- Svårigheter med bearbetning av födan
- Kräkningar, uppstötningar, magont, matvägran

0 till 2 år

- Ättsvårigheterna kan uppstå omedelbart efter födseln - svagt barn, svaga muskler
- Avvikande motorisk förmåga kan leda till ättsvårigheter, spända muskler
- Olika former av sjukdomar, t ex i andningsorganen kan ge ättsvårigheter

Matningsobservation

- För bedömning av svårigheterna görs i allmänhet en matningsobservation, gärna i hemmet
- Sittställning, matmängd, storlek på redskap observeras, liksom intresse för mat
- Videoinspelning görs, sedan diskussion tillsammans med föräldrar och assistent/er

Tekniker

- Inspiratörer: Logoped Suzanne Evans Morris, dr Rodolfo Castillo Morales, dr Juan Brondo
- Kurser i ansiktsmassage
- Preparation, förberedelse före måltid
- Mungympaprogram
- Utprovning av konsistenser
- Utprovande av redskap

Byggstenar

- Sittställning och huvudets ställning
- Motverka oönskad muskelspänning
- Skapa en lugn miljö och intresse för att äta
- Träna matningsteknik
- Använda redskap som motverkar reflexer
- Minska tidsåtgång för ätande

Byggstenar, forts.

- Skapa delaktighet genom att låta personen som ska äta delta i förberedelserna för maten
- Utforma rutiner för gemensamt ansvar och delaktighet i måltiden
- Utprova lämplig ställning för den som ger assistans i matsituationen, kanske bör hen sitta rakt framför personen

Byggstenar, forts

- Mungympaprogram och/eller ansiktsmassage bör utföras före måltid
- Rensa bort ev. störande element, se till att miljön kring matbordet är lugn
- Följ om möjligt samma procedur vid varje måltid
- Var uppmärksam på andningen hos personen, en del kan inte syrsätta sig väl under ätande

Byggstenar, forts

- Vid visuella svårigheter, ge feed-back på hur långt man kommit i måltiden, "nu har du ätit hälften, bara tre skedar till," osv
- Vid autism och/eller svårigheter med tidsuppfattning kan visuellt stöd vara påkallat
- Notera trötthetstecken och tecken på utmattning

Sväljsvårigheter

- Sväljningsproblem/dysfagi ett komplext tillstånd
- Undersökning med videofluoroskopi
- Sensoriska svårigheter
- Motoriska svårigheter
- Anpassning av konsistens
- Förtjockningsmedel
- Utesluta vissa konsistenser eller födoämnen

Assistans i matsituationen

- Övervaka intag och sväljning
- Stödja arm/hand och/eller haka
- Vara uppmärksam på hosta
- Inte ge olika konsistenser fast/flytande i samma sked/giva
- Separera olika födoämnen på tallriken

Samarbete

- Kring matsituationen samlas familj, assistent/er, logoped, arbetsterapeut och sjukgymnast
- Nutritionssköterska, dietist och läkare
- Matningskurs med kortare inläggning på habiliteringsenhet
- Öppen matmottagning med föreläsningar, möjlighet att prova på specialkost m m

Uppföljning

- Vid stora svårigheter, dålig viktuppgång t ex, krävs noggrann uppföljning
- Logoped eller sjuksköterska gör hembesök
- Matlistor, dokumentation av födointag
- Specialkost kan skrivas ut av läkare
- Fördjupande läsning kan ske i boken "Pre-feeding skills" av logoped Suzanne Evans Morris, USA, 2000